

LEG

SKAL SÆTTES FØRST



Af Bjarne W. Andresen,
pædagog og master i
børnelitteratur

Den nye forståelse i Dion Sommers bog ligger mere i at kombinere viden fra forskellige fagområder, end det handler om helt ny viden. Det gør ikke bogen mindre skelsættende og væsentlig.

Dion Sommer kræver næppe præsentation. Som professor i udviklingspsykologi har han været med til at præge pædagogisk forskning og formidling af det akademiske fag i årtier og dermed haft stor betydning også for pædagogiske praktikere.

Med Leg – en ny forståelse bevæger han sig lidt væk fra sit eget fag for at belyse begrebet leg fra flere sider. Indledningsvis slår han fast, at leg også er for voksne, og at den er en urkraft, som kan dateres meget langt tilbage; helt til de første mennesker. Der er omkring 26.000 år gamle fund, som formodes at være legetøj, dvs. skabt til det formål eller brugt til det formål.

Definition

Leg defineres i bogen som selvskabt, uden mål og uden tvang. I leg smelter mål og motiver sammen. En liste over legetyper indeholder praktisk, udforskende leg, [...] symbol-, ”laden som om”-, fantasi- og forestillingsleg, [...] sociodramatisk leg, [...] kooperativ leg, [...] rolleleg, [...] regelleg, [...] konstruktionsleg, [...] tumleleg. En del af disse legetyper er helt klassiske, andre repræsenterer nuancer, som bliver beskrevet nærmere i bogen.

Legen er under pres. Den største trussel kommer fra en alliance af politikere, administratorer og ideologer; mange af dem har en skærende svaghed til fælles – de har kun lidt eller ingen

viden om, hvordan børn rent faktisk lærer. En alliance, som kæmper for early academics.

Obligatorisk leg i folkeskolen

Hvis det stod til Dion Sommer, blev legen indskrevet i den danske folkeskoles formålsparagraf. Der mangler litteratur om leg i folkeskolen, og i det hele taget mangler ”vi” viden om leg. Det gælder især de, der kontrollerer og bestemmer over skolen.

Inspirationen til den tanke kommer fra master for en styrket pædagogisk læreplan, hvor der nævnes fire grunde til, at legen skal indgå i dagtilbuddenes hverdag. Med Dion Sommers formulering drejer det sig om, at:

- 1) samfundet er forpligtet, [...]
- 2) legen skal være initieret af børn, dvs. ikke styret af voksne [...]
- 3) legen fremmer barnets udvikling [og]
- 4) legen har egenverdi, dvs. ikke kan reduceres til eller underlægges læring

Derfor er det vigtigt

Normeringen har afgørende betydning for legen. Og det er ikke ligegyldigt, hvor kompetent pædagogen er: Professionelles pligt er derfor at handle aktivt: Skab gode, berigende legemiljøer med:

- 1) legetøj
- 2) generøs plads både ude og inde
- 3) kammerater
- 4) legesyge voksne
- 5) glæde og munterhed
- 6) undgå indlæringsdidaktiske, mål- og voksenstyrede aktiviteter
- 7) udeluk endelig ikke, men begræns tidsrøvere i form af TV, tablets og legepassiverende elektronik.

Det skal tilføjes, at Dion Sommer ikke er generelt imod digital leg, men han argumenterer for en balance.

I et langt afsnit taler Dion Sommer de gamle legesyn imod. Historisk set har der været en krig mellem puritisterne og didaktikerne. Puritisterne kæmper for den frie leg uden voksenindblanding, mens didaktikerne ser det som en pædagogfaglig opgave at bidrage til at udfolde legens læringspotentialer.

Epigenetik

Arv (gener) og miljø (omgivelserne) er med til at forme mennesket. Mange opfatter arv og miljø som hinandens modsætninger, og diskussionen går på, hvad der spiller den største rolle af de to. Den nye forståelse i bogens titel refererer til afsnittene om epigenetik, som er, når noget ydre tænder eller slukker for gener. Miljøet kan få betydning for, hvordan arven kommer til udtryk. Og arven kan få betydning for miljøets muligheder for at påvirke udviklingen.

Arv og miljø spiller altså sammen i en vekselvirkning. Dion Sommer går så vidt som at konstatere, at grundbøgerne skal skrives om, da ingen pædagogisk eller psykologisk grundbog inddrager ”denne faglige revolution”, og stiller spørgsmålet: Hvem har fx før denne bog hørt om begrebet epigenetisk pædagogik?

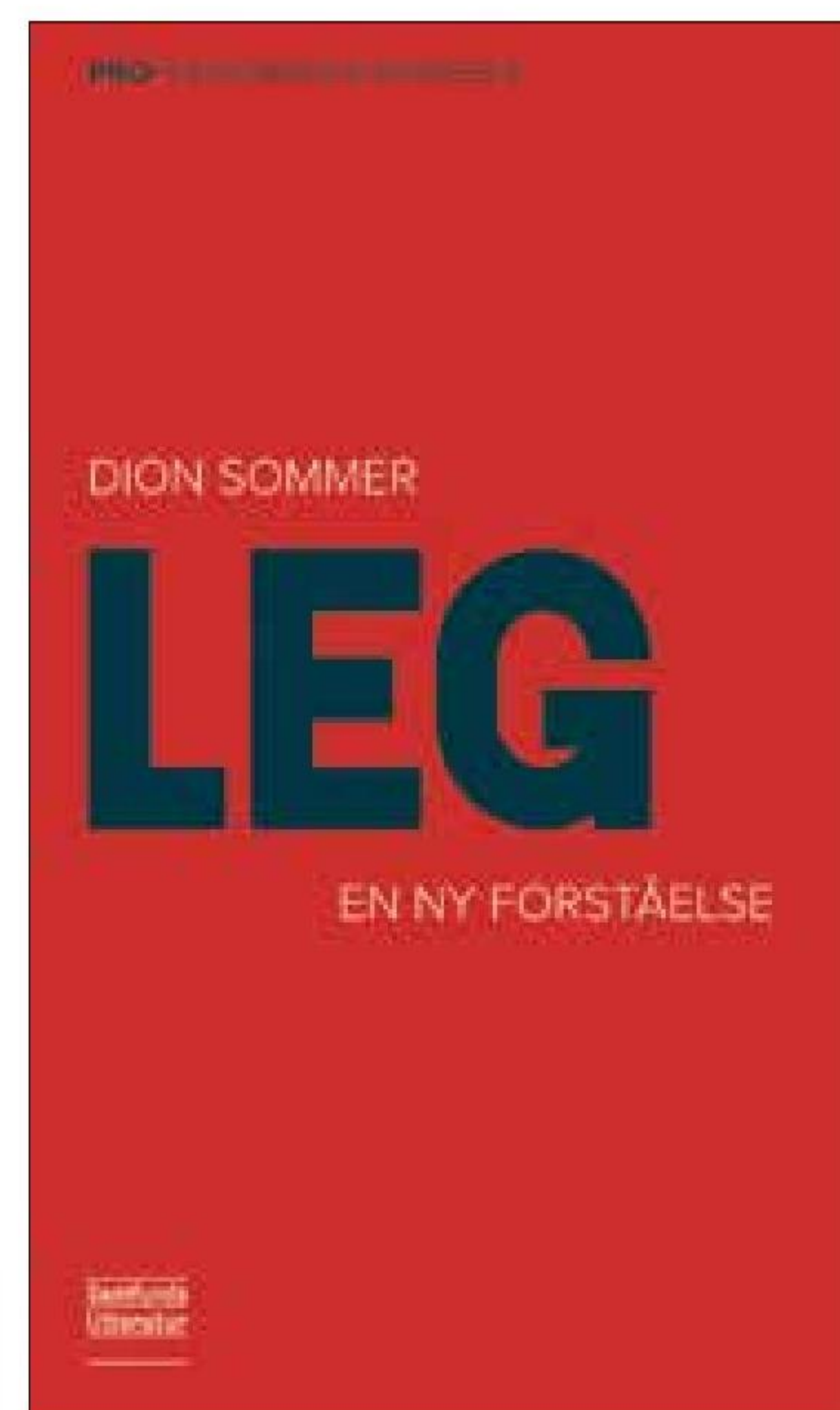
Han opstiller en model, som viser hans pointe:

UDE FRA ↔ BARN ↔ INDE FRA

Pilene symboliserer ”påvirker”, og påvirkningen går altså begge veje. Det er derfor, mennesket som art kan tilpasse sig langt hurtigere, end evolutionen burde kunne gøre det. Epigenetik kan ses som latente færdigheder, som sættes i spil, hvis der bliver brug for dem.



Dion Sommer er professor i udviklingspsykologi tilknyttet Psykologisk Institut ved Aarhus Universitet.



Leg - en ny forståelse | Dion Sommer | 133 sider | Forlaget Samfundslitteratur 2020

Så nyt er det heller ikke

For fagpersoner uddannet indenfor biologi eller medicin er det næppe helt ny, banebrydende viden. Derfor er den nye forståelse nok snarere, at andre fagområder bliver kombineret med udviklingspsykologien. Det skriver Dion Sommer også selv, dog kun i en fodnote. En pædagog vil næppe skulle ændre sin praksis radikalt efter at have læst Leg – en ny forståelse. Bogen kan snarere ses som (endnu) et argument for god plads, tilstrækkelig normering og kvalificeret personale. Og så er det godt (endnu en gang) at blive bakket op af forskningen.

For at vende tilbage til det forhistoriske, så fortæller Leg – en ny forståelse, at homo sapiens legede. Modsat neandertaleren, som derfor var bagud på point med hensyn til at være kreativ og fantasifuld.

Historien bruges også til at argumentere mod tidlig skolestart: Den græske pædagog var en del af husholdningen, og barnet (det vil sige drengen) kom først i skole, når han var syv år. Det var hverdagen for barnet i den græske overklasse, skal forstås. Det skal også bemærkes, at der ikke var skoleforberedende aktiviteter for barnet, mens det var i hjemmet. I hvert fald ikke forstået som at ”lege” skrivning, læsning og regning.

Fremtiden

Hvis vi tager med på en tidsrejse, er Dion Sommer ret ambivalent i forhold til legens vilkår i fremtiden. Han peger på en række forskelle mellem robotter og mennesker, hvoraf et par stykker dog allerede er ved at udviskes. Han er dog ikke i tvivl om, at legen også fremover vil være helt afgørende for vores muligheder for at udvikle os til hele mennesker, og det håb skal være udgangsreplikken:

Når det sættes sådan op, bliver det ligefrem uhyggeligt at skulle leve i robotternes samfund. Derfor bliver bl.a. legen en fremtidens nødvendighed. Derfor må vi sætte mennesket og dermed legen først i humanoidalderen. Alt det, robotten ikke kan, evner endog små menneskebørn.